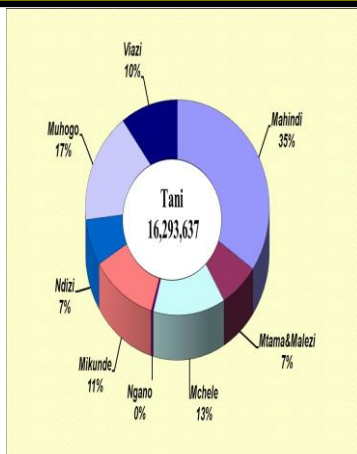

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

WIZARA YA KILIMO

Idara ya Usalama wa Chakula
Taarifa ya Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula kwa Msimu wa
2018/2019 na Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2019/2020

Januari, 2020

Sehemu ya Uratibu wa Mazao ya Chakula na Tahadhari ya Awali (C) 2020

YALIYOMO

YALIYOMO.....	i
1.0 UTANGULIZI.....	1
2.0 LENGU LA TATHMINI.....	1
3.0 METHODOLOJIA	1
4.0 MATOKEO YA TATHMINI.....	2
4.1 Mchango wa Mazao Mbalimbali Katika Uzalishaji wa Chakula Kitaifa Kwa Msimu wa 2018/2019	3
4.2 Mtiririko wa viwango vya utoshelevu Nchini	4
4.3 Hali ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula na Viwango vya Utoshelevu Kimkoa.....	5
4.4 Mwenendo wa Unyeshaji wa Mvua katika kipindi cha Mwaka 2019/2020.....	7
4.4.1 Mvua za Vuli na mchango wake katika uzalishaji wa mazao ya Chakula	7
4.4.2 Mwenendo wa unyeshaji wa mvua za msimu 2019/2020	7
4.5 Mwenendo wa bei kwa baadhi ya mazao kwa mwaka 2018 na 2019	8
4.6 Maeneo Yenye Upungufu wa Chakula Nchini	9
5.0 CHANGAMOTO.....	10
5.1 Changamoto katika Msimu wa Uzalishaji 2018/2019	10
5.2 Changamoto za Ukusanyaji wa Takwimu na Taarifa za Mazao ya Chakula	10
6.0 HITIMISHO NA USHAURI.....	10
Viambatisho	12

1.0 UTANGULIZI

Idara ya Usalama wa Chakula kupitia Sehemu ya Uratibu wa Mazao na Tahadhari ya Awali (*Crop Monitoring and Early Warning Section*) hufanya shughuli za ufuatiliaji na ukusanyaji wa takwimu na taarifa mbalimbali zinazohusiana na Usalama wa Chakula nchini. Takwimu na taarifa hizo ni pamoja na:- hali ya unyeshaji wa mvua, ukuaji wa mazao mashambani, athari katika ukuaji wa mazao zinazoweza kusababishwa na visumbufu, mwenendo wa bei na upatikanaji wa chakula, hali ya biashara ya mazao ya chakula (*export & import*), akiba ya mazao (*stocks*) na utoaji wa taarifa za hali ya chakula nchini. Shughuli hizi hufanyika kwa kutumia Mfumo wa Uratibu wa Mazao na Tahadhari ya Awali (*Crop Monitoring and Early Warning System – CMEWS*) ambapo nyenzo (*tools*) mbalimbali hutumika katika ukusanyaji wa takwimu na taarifa hizo. Tathmini ya Mwisho (*Final Food Crop Production Assessment*) ya uzalishaji na upatikanaji wa chakula kwa kawaida hufanyika mwishoni mwa mwezi Novemba kila mwaka. Mazao makuu ya chakula ambayo yanaratibiwa kwa sasa ni mahindi, mpunga, mtama, uwele, ulezi, ngano, ndizi, muhogo, viazi vitamu, viazi mviringo, maharage, mbaazi, kunde, choroko, karanga na njugumawe.

Kutokana na utaratibu huu, wataalam wa Idara kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais -TAMISEMI na Ofisi ya Taifa ya Takwimu (NBS) hufanya Tathmini hiyo nchini kila msimu/mwaka. Katika msimu wa 2018/2019¹ Idara imefanya tathmini hii kuanzia mwezi Desemba, 2019 – Januari, 2020. Katika tathmini hiyo, takwimu na taarifa mbalimbali za uzalishaji na upatikanaji wa mazao makuu ya chakula kutoka Halmashauri zote za Tanzania Bara zilikusanywa na kufanyiwa uchambuzi wa kina na kutolewa taarifa.

2.0 LENGU LA TATHMINI

Lengu kuu ni kutathmini hali halisi ya uzalishaji wa mazao ya chakula iliyofikiwa katika msimu wa 2018/2019 na upatikanaji wa chakula kwa mwaka 2019/2020 ili kuiwezesha Serikali kuchukua hatua stahiki za maamuzi kuhusiana na hali ya chakula nchini.

3.0 METHODOLOJIA

Tathmini hii ilihusisha jumla ya timu 10 za Wataalam ambapo kila timu iliweza kukutana na wataalamu wa mikoa miwili hadi mitatu. Timu hizo kwa kutumia nyenzo za ukusanyaji wa takwimu na taarifa za Mfumo wa Uratibu wa Mazao na Tahadhari ya Awali (*CMEWS*) zilikutana na Viongozi na Wataalam wa Kilimo katika Mikoa 26 na Halmashauri 184. Malengo mahsusi yalikuwa ni kupitia, kujadili na kuhuisha takwimu, taarifa mbalimbali za uzalishaji wa mazao ya chakula katika msimu wa 2018/2019, pamoja na kukusanya takwimu za malengo na matarajio ya uzalishaji wa mazao ya chakula kwenye maeneo yanayopata mvua za Vuli kwa msimu wa 2019/2020 ili kubaini mchango wake katika upatikanaji wa chakula nchini kwa mwaka 2019/2020. Takwimu na taarifa hizo hukusanywa kutoka katika vijiji vya kilimo vya sampuli kama vilivyobainishwa na Ofisi ya Taifa ya Takwimu kupitia Mradi wa *Tanzania Statistical Master Plan -TSMP*. Miongoni mwa kazi zilizofanyika wakati wa zoezi hilo ni pamoja na;

¹ Hapa nchini, msimu wa uzalishaji huanza kuhesabiwa kuanzia katikati ya mwezi Septemba ya mwaka husika hadi katikati ya mwezi Mei ya mwaka unaofuata (Mfano Septemba, 2018 hadi Mei, 2019), Aidha kila msimu hupitia unyeshaji wa mvua kama inavyoonesha yaani mvua za **Vuli** –Septemba-Desemba, **Msimu** –Desemba-Mei, na **Masika**-Machi –Mei.

1. Kuhuisha taarifa za uzalishaji wa mazao ya chakula na hali ya chakula hadi kufikia tarehe 31 mwezi Novemba 2019 na malengo ya uzalishaji wa mazao ya chakula kwa msimu wa 2019/2020
2. Kukusanya takwimu za mwenendo wa uzalishaji wa mazao ya chakula kwenye maeneo yanayopata mvua za vuli katika kipindi cha 2019/2020,
3. Kufuatilia taarifa za masoko na mwenendo wa bei za mazao ya chakula na mifugo, hali ya maji na malisho na upatikanaji wa chakula katika Halmashauri zote Tanzania bara na;
4. Kufuatilia akiba ya mazao ya chakula katika maghala ya wafanya biashara na wakulima.

Aidha, timu ya wataalam walikutana Morogoro kuendelea na kazi ya kuchambua, kuchakata na kuandaa taarifa ya uzalishaji halisi wa mazao ya chakula uliofikiwa katika msimu wa 2018/2019 na upatikanaji wa chakula kwa mwaka 2019/2020.

Katika uchambuzi na uchakataji wa takwimu mambo muhimu yafuatayo yamezingatiwa:

1. **Kigezo cha Upimaji wa Kiwango cha Utoshelevu wa Chakula (*Self Sufficiency Ratio – SSR*):** Kigezo hiki hukokotolewa kwa kuangalia uwiano wa uzalishaji na mahitaji ambapo: Kiwango cha asilimia **0 - 99** inaashiria **Upungufu wa chakula**; asilimia **100 – 119** inaashiria **Utoshelevu wa chakula** na asilimia **120** na zaidi inaashiria **Ziada ya chakula**.
2. **Ukokotoaji wa Mahitaji ya Chakula:** Mahitaji ya chakula kwa mwaka hukokotolewa kwa kuzingatia idadi ya watu kwa mwaka wa chakula² (*mid-year population*),³ mahitaji ya chakula (*food consumption requirement*) na mahitaji mengine yasiyokuwa ya chakula cha binadamu (*non-food requirement*) kama vile mbegu, chakula cha mifugo, biashara na upotevu wa mazao ambayo ni sehemu ya asilimia ya chakula kilichozalishwa.
3. **Ukokotoaji wa Ziada/Uhaba:** Ziada au uhaba hukokotolewa kutokana na uzalishaji wa msimu husika kutoa mahitaji ya chakula ya mwaka husika (*Production less Requirement*) ambapo jibu linaweza kuwa chanya (+) inayoashiria **ziada** au hasi (-) inayoashiria **uhaba** kulingana na uzalishaji ulivyokuwa.

4.0 MATOKEO YA TATHMINI

Matokeo yanaonesha kuwa hali ya uzalishaji wa mazao ya chakula kitaifa na kimkoa katika msimu wa 2018/2019 umefikia **tani 16,293,637** kwa mlinganisho wa nafaka (*Grain Equivalent*) ambapo nafaka ni **tani 8,896,830** na yasiyo nafaka **tani 7,396,807**. Ikilinganishwa na msimu wa 2017/2018, uzalishaji wa chakula umeshuka kwa **tani 598,337** ambayo ni sawa na **asilimia 3.7**. Nafaka imeshuka kwa **tani 641,027** sawa na **asilimia 7.2** wakati uzalishaji wa yasiyonafaka umeongezeka kwa **tani 42,690** sawa na **asilimia 0.6**. Aidha, kwa upande wa mahindi uzalishaji umeshuka kwa **tani 621,145** na mchele kwa **tani 156,030** sawa na **asilimia 11** na **7.6** mtawalia.

Mahitaji ya chakula kwa mwaka 2019/2020 ni **tani 13,819,863** ambapo **tani 8,730,677** ni za nafaka na

² Hapa nchini, mwaka wa chakula huanzia tarehe 1 Juni hadi tarehe 31 Mei ya mwaka unaofuata, mfano Juni, 2019 hadi tarehe 31 Mei, 2020 kwa msimu wa uzalishaji 2018/2019.

³ 'Mid-Year Population' ni Idadi ya watu watakapo kuwepo katikati ya mwaka husika wa chakula. Hii hukokotolewa kwa kutumia viwango vya ukuaji wa idadi ya watu (*population growth rate*) kulingana na Sensa ya idadi ya watu inayotolewa na NBS.

tani 5,089,186 yasiyonafaka. Mahitaji hayo yakilinganishwa na uzalishaji yanaonesha kuwa nchi ilizalisha ziada ya **tani 2,473,774** za chakula ambapo **tani 166,152** ni za nafaka na **tani 2,307,621** ni yasiyonafaka (*Jedwali Na. 1*).

Pamoja na kushuka kwa uzalishaji wa nafaka, nchi imeendelea kuwa na utangamano wa usalama wa chakula wa viwango tofauti kimkoa. Aidha, hali ya uwepo na upatikanaji wa chakula nchini kwa sasa ni ya kuridhisha.

<i>Jedwali Na. I: Upatikanaji wa Chakula 2019/2020 Ikilinganishwa na Uzalishaji wa 2018/2019, Kwa mlinganisho wa Nafaka (GRAIN EQUIVALENT) - Tathmini ya Mwisho (Disemba, 2019)</i>					
Nafaka	Mahindi	Mtama&Malezi	Mchele	Ngano	Nafaka
Uzalishaji	5,652,005	1,117,839	2,063,598	63,388	8,896,830
Mahitaji	5,486,326	1,974,778	1,003,244	266,329	8,730,677
Uhaba (-)/Ziada(+)	165,679	-856,939	1,060,353	-202,942	166,152
SSR (%)	103	57	206	24	102
Sinafaka	Mikunde	Ndizi	Muhogo	Viazi	Yasiyonafaka
Uzalishaji	1,888,132	1,135,645	2,728,031	1,644,999	7,396,807
Mahitaji	817,428	936,359	2,337,839	997,559	5,089,186
Uhaba (-)/Ziada(+)	1,070,703	199,286	390,192	647,440	2,307,621
SSR (%)	231	121	117	165	145
JUMLA	Nafaka		Sinafaka		JUMLA
Uzalishaji	8,896,830		7,396,807		16,293,637
Mahitaji	8,730,677		5,089,186		13,819,863
Uhaba (-)/Ziada(+)	166,152		2,307,621		2,473,774
SSR (%)	102		145		118

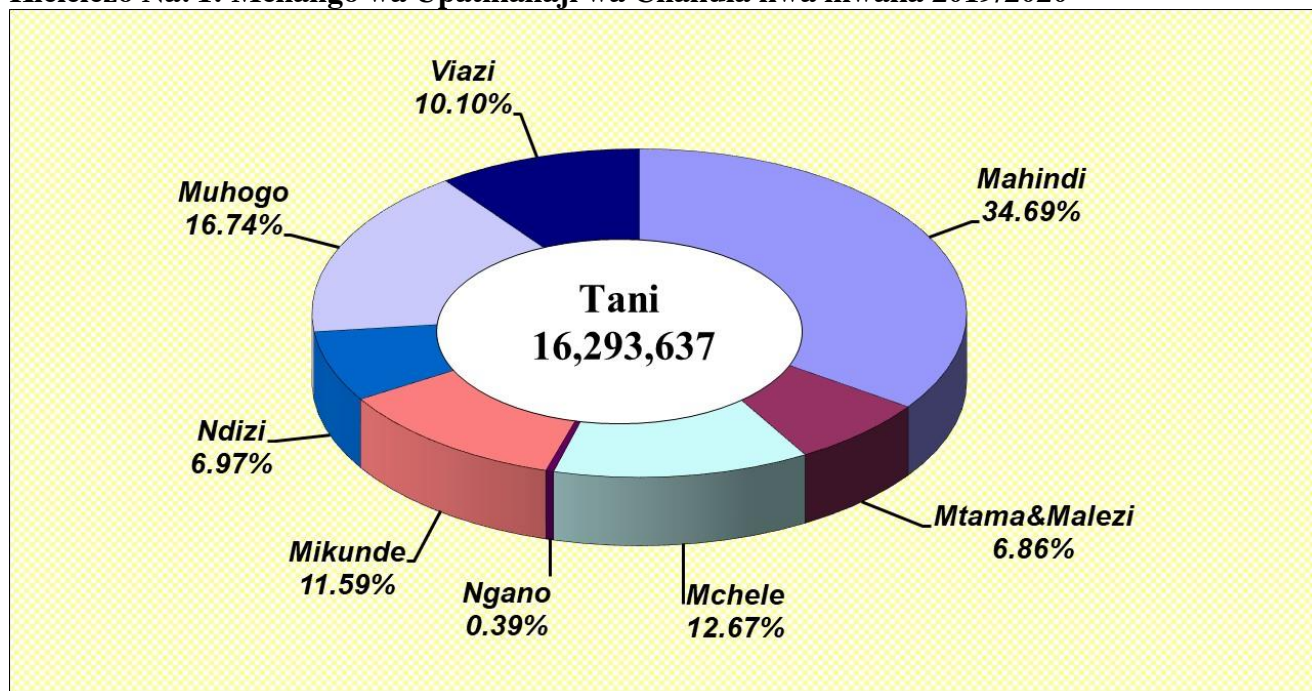
Chanzo: Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula Msimu wa 2018/2019 na Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2019/2020.

Ikilinganishwa na matokeo ya utabiri wa awali wa uzalishaji wa mazao ya Chakula (*Preliminary Food Crop Production Forecast*) 2018/2019 uzalishaji umeshuka kwa **tani 114,672** sawa na **asilimia 0.7** (Kutoka **tani 16,408,309** hadi **16,293,637**).

4.1 Mchango wa Mazao Mbalimbali Katika Uzalishaji wa Chakula Kitaifa Kwa Msimu wa 2018/2019

Uzalishaji katika msimu wa 2018/2019 unaonesha kuwa Kitaifa, mahindi yamechangia **asilimia 35**, muhogo **asilimia 17**, mchele **asilimia 13**, na mazao mengine ni kama inavyoonekana katika *Kielelezo Na.1*.

Kielelezo Na. 1: Mchango wa Upatikanaji wa Chakula kwa mwaka 2019/2020

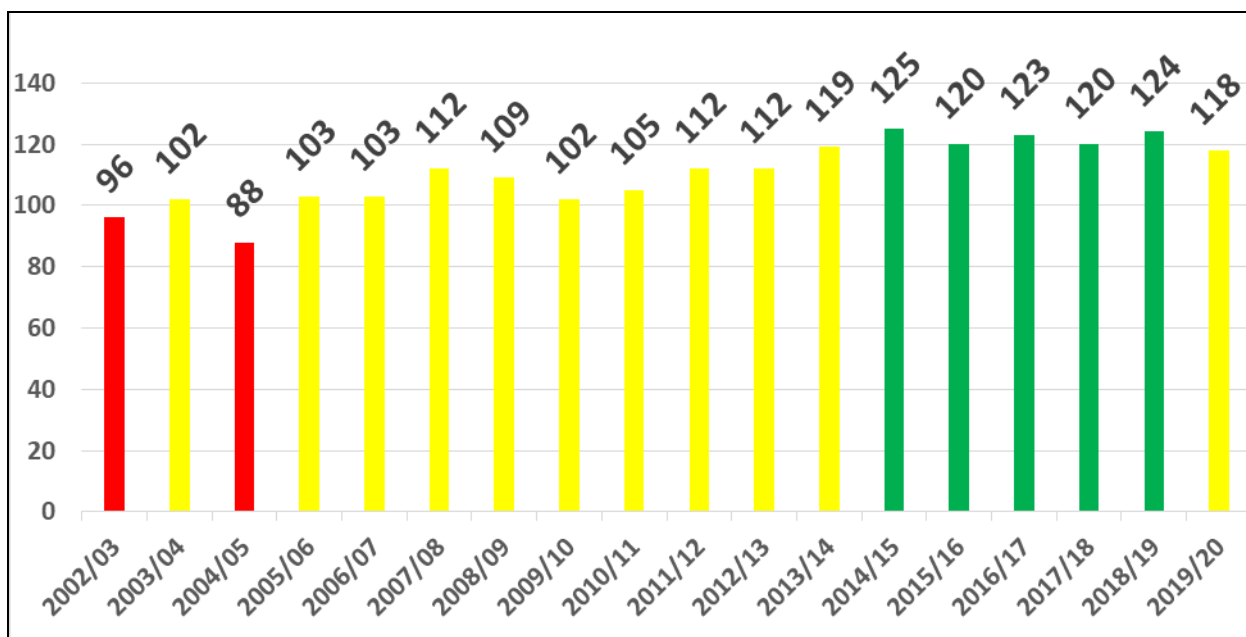

Chanzo: Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula Msimu wa 2018/2019 na Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2019/2020

4.2 Mtiririko wa viwango vya utoshelevu Nchini

Kwa kuzingatia Kigezo cha Upimaji wa Kiwango cha Utoshelevu (*Self Sufficiency Ratio – SSR*), matokeo yanaonesha kuwa kwa mwaka wa chakula 2019/2020, nchi imekuwa na kiwango cha **Utoshelevu cha asilimia 118**. Kiwango hiki kimeshuka ikilinganishwa na mwaka 2017/2018 ambapo nchi ilijitosheleza kwa **asilimia 124**.

Tathmini imebainisha kuwa viwango vya utoshelevu kwa mazao ya nafaka ni **asilimia 102** na yasiyonafaka **asilimia 145**. Aidha, kiwango cha utengamano wa utoshelevu (SSR) Kitaifa kimepungua katika msimu huu kama inavyoonesha kwenye **Kielelezo Na.2**.

Kielelezo Na.2: Mtiririko wa Viwango vya Utoshelevu Kuanzia Mwaka 2002/2003 hadi 2019/2020

Chanzo: Taarifa za Tathmini za Mwisho za Hali ya Chakula Nchini.

4.3 Hali ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula na Viwango vya Utoshelevu Kimkoa

Kimkoa hali ya chakula imekuwa ya kiwango cha: **Ziada** kati ya asilimia **122 na 234** katika mikoa **12** ambayo ni Geita, Morogoro, Mtwara, Kagera, Iringa, Kigoma, Mbeya, Njombe, Katavi, Songwe, Rukwa na Ruvuma; **Utoshelevu** kati ya asilimia **102 na 117** kwenye mikoa **6** ya Tanga, Manyara, Lindi, Singida, Pwani na Simiyu na **Uhaba** kati ya asilimia **3** hadi **98** kwenye mikoa **8** ya Dar es salaam, Mwanza, Kilimanjaro, Dodoma, Mara, Tabora, Arusha na Shinyanga (*Jedwali Na.2, Kielelezo Na.6 na Kiambatisho Na. 1a na 1b*)

Kiambatisho Na 1: Tathmini ya Mwisho ya Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2019/2020

Matarajio ya mazao ya Nafaka (Tani)					Mazao yasiyo Nafaka (Tani)				Jumla ya Mavuno Yote (Tani)				Mkoa
Mkoa	Mavuno	Mahitaji	Upungufu/Ziada	Kiwango cha utoshelevu (Nafaka)	Mavuno	Mahitaji	Upungufu/Ziada	Kiwango cha utoshelevu (Yasiyonafaka)	Mavuno	Mahitaji	Upungufu/Ziada	Kiwango cha Kujitosheleza (Chakula)	
1 Ruvuma	801,444	348,487	452,957	230	379,137	157,103	222,034	241	1,180,582	505,591	674,991	234	Ruvuma
2 Rukwa	506,986	250,667	256,318	202	370,280	135,033	235,247	274	877,266	385,700	491,566	227	Rukwa
3 Songwe	503,505	247,440	256,066	203	262,891	121,763	141,128	216	766,397	369,203	397,194	208	Songwe
4 Katavi	275,117	134,008	141,109	205	126,239	67,384	58,854	187	401,356	201,393	199,963	199	Katavi
5 Niombe	331,587	159,699	171,888	208	126,246	73,345	52,901	172	457,833	233,044	224,789	196	Njombe
6 Mbeya	692,654	387,100	305,554	179	418,082	197,984	220,098	211	1,110,737	585,084	525,653	190	Mbeya
7 Kigoma	463,168	432,424	30,744	107	671,709	253,261	418,447	265	1,134,876	685,685	449,191	166	Kigoma
8 Iringa	266,237	183,420	82,817	145	186,423	105,591	80,833	177	452,660	289,011	163,650	157	Iringa
9 Kagera	164,492	465,232	-300,740	35	894,456	305,194	589,263	293	1,058,949	770,426	288,523	137	Kagera
10 Mtwara	69,233	207,033	-137,800	33	378,883	129,810	249,073	292	448,117	336,843	111,273	133	Mtwara
11 Morogoro	638,048	432,016	206,032	148	245,274	249,211	-3,937	98	883,322	681,227	202,095	130	Morogoro
12 Geita	325,493	337,485	-11,992	96	327,399	199,184	128,215	164	652,892	536,668	116,223	122	Geita
13 Tanzania	8,896,830	8,730,677	166,152	102	7,396,807	5,089,186	2,307,621	145	16,293,637	13,819,863	2,473,774	118	Tanzania
14 Simiyu	386,048	311,223	74,824	124	176,808	169,723	7,086	104	562,856	480,946	81,910	117	Simiyu
15 Pwani	92,386	192,848	-100,462	48	267,760	120,360	147,400	222	360,146	313,207	46,938	115	Pwani
16 Singida	387,066	270,353	116,714	143	81,293	151,847	-70,554	54	468,359	422,200	46,160	111	Singida
17 Lindi	140,826	151,360	-10,534	93	122,446	86,484	35,962	142	263,271	237,843	25,428	111	Lindi
18 Manyara	355,670	306,850	48,820	116	167,489	179,642	-12,153	93	523,160	486,493	36,667	108	Manyara
19 Tanga	373,383	401,241	-27,858	93	268,156	227,258	40,898	118	641,539	628,499	13,040	102	Tanga
20 Shinyanga	211,800	276,321	-64,521	77	223,711	168,367	55,344	133	435,511	444,688	-9,177	98	Shinyanga
21 Arusha	324,438	328,348	-3,910	99	183,704	194,409	-10,705	94	508,142	522,757	-14,615	97	Arusha
22 Tabora	487,256	464,434	22,821	105	220,364	264,674	-44,310	83	707,620	729,108	-21,488	97	Tabora
23 Mara	281,330	335,261	-53,931	84	231,825	196,025	35,800	118	513,155	531,286	-18,131	97	Mara
24 Dodoma	422,114	375,196	46,917	113	156,763	226,848	-70,085	69	578,877	602,044	-23,168	96	Dodoma
25 Kilimanjaro	185,849	292,933	-107,084	63	267,725	178,906	88,819	150	453,574	471,839	-18,265	96	Kilimanjaro
26 Mwanza	209,191	513,524	-304,333	41	593,462	323,162	270,300	184	802,653	836,686	-34,033	96	Mwanza
27 Dar es Salaam	1,508	925,774	-924,266	0	48,281	606,618	-558,337	8	49,789	1,532,392	-1,482,603	3	Dar es Salaam

Chanzo: Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula Msimu wa 2018/2019 na Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2019/2020.

Ufunguo	
	Inamanisha Ziada
	Inamanisha Utoherevu
	Inamanisha Upungufu

4.4 Mwenendo wa Unyeshaji wa Mvua katika kipindi cha Mwaka 2019/2020

4.4.1 Mvua za Vuli na mchango wake katika uzalishaji wa mazao ya Chakula

Mvua za vuli kwa kawaida huanza kunyesha wiki ya pili ya mwezi Oktoba na kuisha wiki ya tatu ya mwezi Desemba kila mwaka kwa maeneo yanayopata mvua hizo ambayo ni mikoa ya Kagera, Mwanza, Geita, Shinyanga, Mara, Simiyu, Kilimanjaro, Arusha, Manyara, Tanga, Pwani, Dar es Salaam na Morogoro. Aidha mwenendo wa unyeshaji wa mvua hizo umekuwa ukibadilika kutokana na mabadiliko ya hali ya hewa.

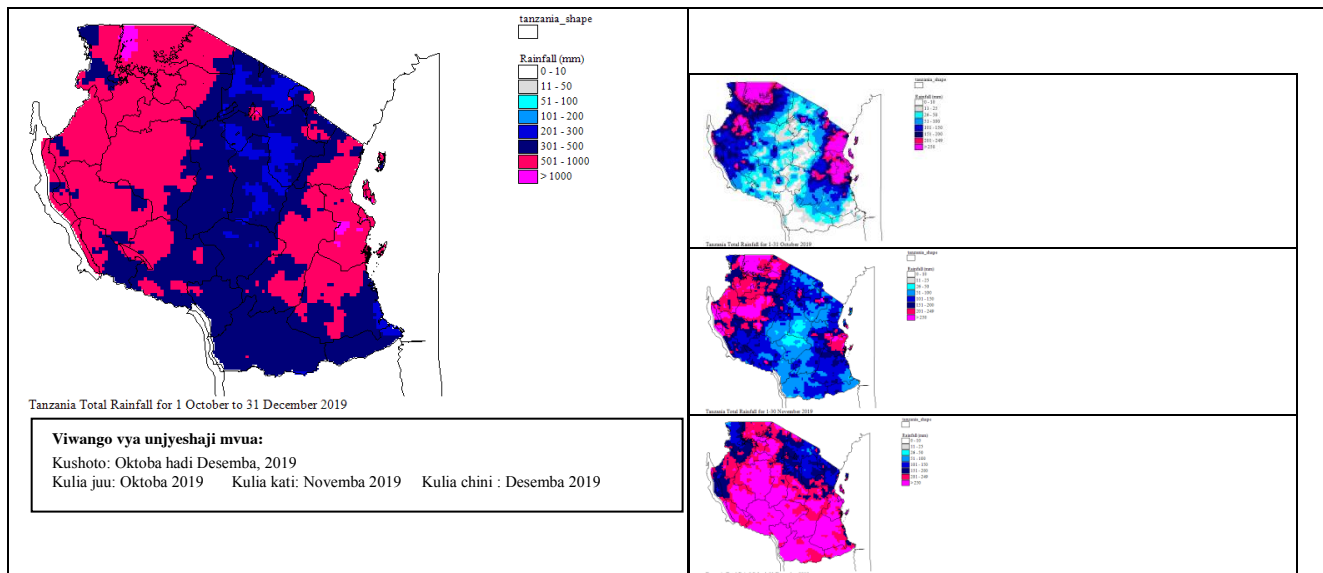
Katika kipindi cha mwaka 2019 Mvua za vuli ziliwahi kuanza kunyesha mapema zaidi, wiki ya kwanza ya mwezi Oktoba katika maeneo ya Ukanda wa ziwa Viktoria pamoja na maeneo ya Pwani ya Kaskazini, na kuendelea kunyesha kwa mtawanyiko mzuri katika maeneo hayo katika kipindi chote. Hali ya mazao mashambani katika maeneo haya iliendelea kuwa nzuri na mazao yapo katika hatua za kubeba na kukomaa hususan zao la mahindi. Hata hivyo mvua hizo zilinyesha kwa viwango vya juu katika baadhi ya maeneo ya kanda ya ziwa Viktoria na kusababisha athari mbaya katika uzalishaji wa baadhi ya mazao hususan Maharage.

Katika Maeneo ya Nyanda za juu Kaskazini Mashariki mvua zilianza kwa kuchelewa na kwa mtawanyiko mbaya baadae ziliendelea kunyesha vizuri na kwa kiwango cha juu ya wastani kwa baadhi ya maeneo ya mikoa ya Arusha na Manyara. Hali ya mazao mashambani katika maeneo haya iliendelea kuwa nzuri na mazao yapo katika hatua za kubeba na kukomaa hususan zao la mahindi.

Aidha, vipindi kadhaa vya mvua kubwa viliripotiwa katika baadhi ya maeneo haya yanayopata mvua za Vuli na kusababisha mtawanyiko wake kuwa mbaya kwa mahitaji ya mazao na mimea; athari zilizojitokeza ni pamoja na mafuriko, maji kutuama na uharibifu wa miundo mbinu ya kilimo. Kwa ujumla, uzalishaji wa mazao ya chakula kwa kipindi cha vuli kwa mwaka 2019 unatarajiwa kuwa wa kiwango cha wastani.

4.4.2 Mwenendo wa unyeshaji wa mvua za msimu 2019/2020

Mvua za Msimu kwa kawaida huanza kunyesha wiki ya tatu ya mwezi Novemba na kuisha wiki ya nne ya mwezi Aprili ya mwaka unaofuata kwa maeneo yenye msimu mmoja wa mvua kwa mwaka. Katika msimu huu, mvua zilianza wiki ya tatu ya mwezi Novemba kwenye maeneo mengi yanayopata mvua hizo. Aidha, baadhi ya maeneo mvua hizo ziliwahi kunyesha katika wiki ya kwanza ya mwezi Novemba hususan katika mikoa ya Kigoma na Katavi. Mvua hizo zinaendelea vizuri na mtawanyiko wa kuridhisha katika maeneo mengi yanayopata msimu mmoja wa mvua. Hata hivyo, unyeshaji wa mvua hizo umekuwa wa juu ya kiwango cha wastani hali inayoweza kuathiri shughuli za kilimo na ukuaji wa mazao mashambani. Pamoja na hali hii hali ya mazao mashambani inaendelea vizuri na wakulima wanaendelea na shughuli za kupanda, kupalilia na kuweka mbolea.

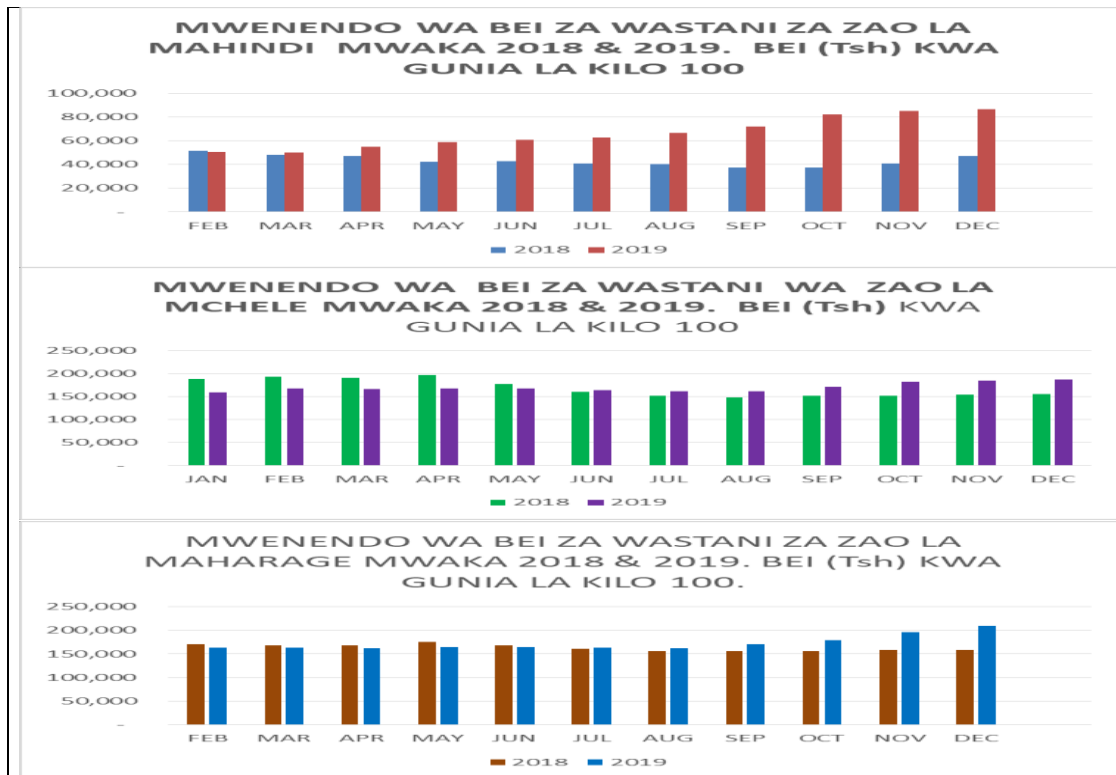

Kielelezo Na: 4 Kiwango cha unyeshaji na mtawanyiko wa mvua kwa kipindi cha mwezi Oktoba-Desemba, 2019.

Chanzo: GeoWRSI, 2019

4.5 Mwenendo wa bei kwa baadhi ya mazao kwa mwaka 2018 na 2019

Mwenendo wa bei za mazao hususan mahindi, maharage na mchele, ni kama inavyoonekana kwenye kielelezo Na.5.

Kielelezo Na 5 Mwenendo wa bei za mazao ya mahindi, mchele na maharage 2018 na 2019

Chanzo: Wizara ya Viwanda, Biashara na Masoko mwaka 2018 na 2019

Pamoja na mwenendo huo, inatarajiwa katika kipindi cha mwezi Februari 2020 bei hizo kuanza kupungua kwenye baadhi ya maeneo na baadhi ya mazao kutokana na matarajio ya uvunaji wa baadhi

ya mazao ya chakula kwenye maeneo yanayopata mvua za vuli.

4.6 Maeneo Yenye Upungufu wa Chakula Nchini

Tathmini imeonesha uwepo wa maeneo (*pockets*) yenye upungufu wa chakula kwenye Mikoa 10 katika Halmashauri 30 kama inavyoonekana katika **Jedwali Na.3.**

Jedwali Na. 4: Mikoa yenye Halmashauri zenye Maeneo yenye Upungufu wa Chakula kwa Mwaka 2019/2020 Kulingana na Tathmini ya Mwisho (Final Forecast) ya Msimu wa 2018/2019				
Na.	Mkoa	Kiwango (SSR %) Kimkoa	Idadi ya Halmashauri zenye maeneo yenye Upungufu wa Chakula	Halmashauri Zenye Maeneo Yenye Upungufu wa Chakula
1	DODOMA	96	7	Bahi DC, Chamwino DC, Chemba DC, Kondoa DC, Kondoa TC, Kongwa DC, Mpwapwa DC
2	TABORA	97	5	Uyui DC, Igunga DC, Nzega DC, Nzega TC, Kaliua DC
3	SHINYANGA	98	4	Kishapu DC, Shinyanga DC, Msalala DC, Shinyanga MC
4	ARUSHA	97	3	Longido DC, Ngorongoro DC, Monduli DC
5	SINGIDA	111	3	Ikungi DC, Manyoni DC, Mkalama
6	MARA	97	2	Musoma DC, Rorya
7	KILIMANJARO	96	2	Mwanga DC, Same DC,
8	MWANZA	96	2	Misungwi DC, Kwimba DC
9	MANYARA	108	1	Simanjiro DC
10	TANGA	102	1	Tanga Jiji
	Jumla		30	
MAJUMUISHO				
TANZANIA BARA: Hali ya Chakula ni ya Utoshelevu ya kiwango cha (SSR=118%). Ziada mikoa 12, Utoshelevu mikoa 6, na Upungufu mikoa 8.			Halmashauri zenye maeneo yenye upungufu wa Chakula ni 30	Kwa ujumla, wakati hali ya chakula Kitaifa ni ya kiwango cha Utoshelevu (SSR ya 118), Mikoa 10 ina maeneo yenye upungufu wa chakula katika Halmashauri 30 ambapo Halmashauri 5 ni katika mikoa yenye kiwango cha Utoshelevu na Halmashauri 25 ni katika mikoa yenye kiwango cha Upungufu
UFUNGUO				
	INAMAANISHA UTOSHELEVU			
	INAMAANISHA UPUNGUFU			

Chanzo: Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula Msimu wa 2018/2019 na Upatikanaji wa Chakula kwa Mwaka 2019/2020.

NB: Pamoja na kwamba Mkoa wa Dar es Salaam unaonesha uhaba Halmashauri zake hazioneshwi katika jedwali hili kwa kuwa siyo mkoa wa uzalishaji. Mkoa huo unapokea vyakula kutoka katika mikoa mingine.

5.0 CHANGAMOTO

Katika msimu wa uzalishaji wa 2018/2019, wakulima na wataalam walikuwa na changamoto mbalimbali zilizosababisha kupungua kwa uzalishaji pamoja na ufanisi katika kufikia malengo yaliyokusudiwa.

5.1 Changamoto katika Msimu wa Uzalishaji 2018/2019

Msimu wa uzalishaji wa 2018/2019 ulikabiliwa na changamoto mbalimbali katika baadhi ya maeneo zilizoathiri uzalishaji wa mazao kwa viwango tofauti na kusababisha kushuka kwa uzalishaji wa mazao hususan zao la mahindi. Changamoto hizo ni pamoja na:-

- (i) Katika maeneo yanayopata mvua misimu miwili (*Bimodal Areas*), mvua za vuli kwa msimu wa 2018/2019 katika maeneo mengi hazikufanya vizuri. Aidha, mvua za masika zilichelewa sana kuanza na hivyo kuathiri uzalishaji wa mazao ya chakula katika maeneo hayo,
- (ii) Kuchelewa kuanza kunyesha kwa mvua na mtawanyiko usioridhisha kwenye baadhi ya maeneo ya nchi yanayopata mvua msimu mmoja (*Unimodal Areas*) hususan katika mikoa ya Dodoma, Singida, Tabora, Shinyanga, na baadhi ya maeneo ya mikoa ya Morogoro, Mwanza, Mara, Simiyu na Manyara,
- (iii) Kushuka kwa matumizi ya pembejeo hususan mbolea, katika mikoa ya nyanda za juu kusini kulikotokana na bei ya mbolea kupanda na kutowafikia wakulima kwa wakati katika baadhi ya maeneo,
- (iv) Kukosekana kwa masoko ya uhakika ya mazao ya wakulima hususan mahindi kwa msimu wa 2017/2018 hivyo wakulima kupunguza uzalishaji na;
- (v) Visumbufu hususan viwavijeshi vamizi (*Fall Army Worm - FAW*), panya na Kweleakwelea;

5.2 Changamoto za Ukusanyaji wa Takwimu na Taarifa za Mazao ya Chakula

Pamoja na kufanikiwa kwa zoezi hili la tathmini, zoezi lilikumbana na changamoto mbalimbali katika ngazi za Mkoa na Halmashauri. Changamoto hizo ni kama;

- a) Uhaba wa wataalamu wa kilimo katika ngazi ya Mkoa na Halmashauri
- b) Wataalam katika ngazi hizo kubadilishwa mara kwa mara kunakosababisha kukosekana kwa uwezo wa ukusanyaji wa takwimu za masuala ya usalama wa chakula kwa baadhi ya wataalamu wa katika ngazi ya Mkoa na Halmashauri

6.0 HITIMISHO NA USHAURI

Hali ya uzalishaji na upatikanaji wa mazao ya chakula nchini imeendelea kuwa nzuri katika kipindi cha miaka mitano mfululizo kufuatia uzalishaji mzuri wa mazao ya chakula kuanzia msimu wa kilimo wa 2014/2015 hadi 2018/2019 ikilinganishwa na mahitaji ya chakula nchini. Katika kipindi hicho, nchi imekuwa na kiwango cha utoshelevu (SSR) kati ya **asilimia 120** hadi **125** na imekuwa ikizalisha ziada kati ya tani **2,582,717** hadi **2,322,689**. Mafanikio hayo yanatokana na sababu mbalimbali ikiwemo hali

ya hewa nzuri, pamoja na usimamizi na utekelezaji mzuri wa sera na mikakati mbalimbali inayotekelezwa na Serikali pamoja na Wadau wengine wa masuala ya kilimo ili kuongeza tija na uzalishaji. Pamoja na mafanikio hayo, kwa mwaka wa uzalishaji 2018/2019 hali imekuwa ya tofauti kwani uzalishaji umeshuka na kufikia kiwango cha utoshelevu cha **asilimia 118**. Kufuatia matokeo ya Tathmini hii, ushauri ufuatao unapendekezwa:-

1. Kuendelea kuimarisha na kuboresha Mfumo wa ukusanyaji taarifa na takwimu zinazohusu usalama wa chakula nchini kwa kuzingatia hatua za methodology iliyopo;
2. Mamlaka za Mikoa na Halmashauri za pembezoni mwa nchi ziendeele kuimarisha udhibiti wa utoroshaji wa chakula nje ya nchi kupitia mipaka isiyo rasmi;
3. Kuendelea kuimarisha mfumo wa upatikanaji na usambazaji wa pembejeo na zana za kilimo;
4. Kuendelea kuimarisha mfumo wa masoko kwa kuweka mikakati thabiti ya kutafuta masoko kwa ajili ya mazao ya chakula;
5. Wafanyabiashara waendeele kuhamasishwa kuwekeza katika viwanda vya kutengeneza vifungashio pamoja na kuyaongezea thamani mazao ya chakula ili kupata bei nzuri ndani na nje ya nchi;
6. Kuongeza wataalamu wa kilimo katika ngazi za Mikoa na Halmashauri;
7. Kuendelea kuwajengea uwezo wataalamu wa kilimo katika ngazi ya Taifa, Mkoa na Halmashauri katika masuala ya usalama wa chakula;
8. Wadau wa sekta ya kilimo waendeele kutumia taarifa za hali ya hewa kwa usahihi ili kukabiliana na mabadiliko ya hali ya hewa na kutumia mbinu za kilimo himilivu;
9. Kuendelea kuelimisha na kutoa taarifa kwa umma kupitia redio, televisheni na mitandao ya kijamii ili kuufahamisha umma kuhusu mafanikio katika maendeleo ya kilimo, miongozo na tahadhari mbalimbali na;
10. Kuendelea kuhamasisha uwekezaji katika ujenzi na usimamizi wa maghala katika ngazi zote.

Viambatisho

Kiambatisho Na.1a: Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji Kimkoa kwa Msimu wa-2018/2019 (Kufikia 30/Disemba/2019)

(Eneo, Tija na Uzalishaji kwa Hekta)

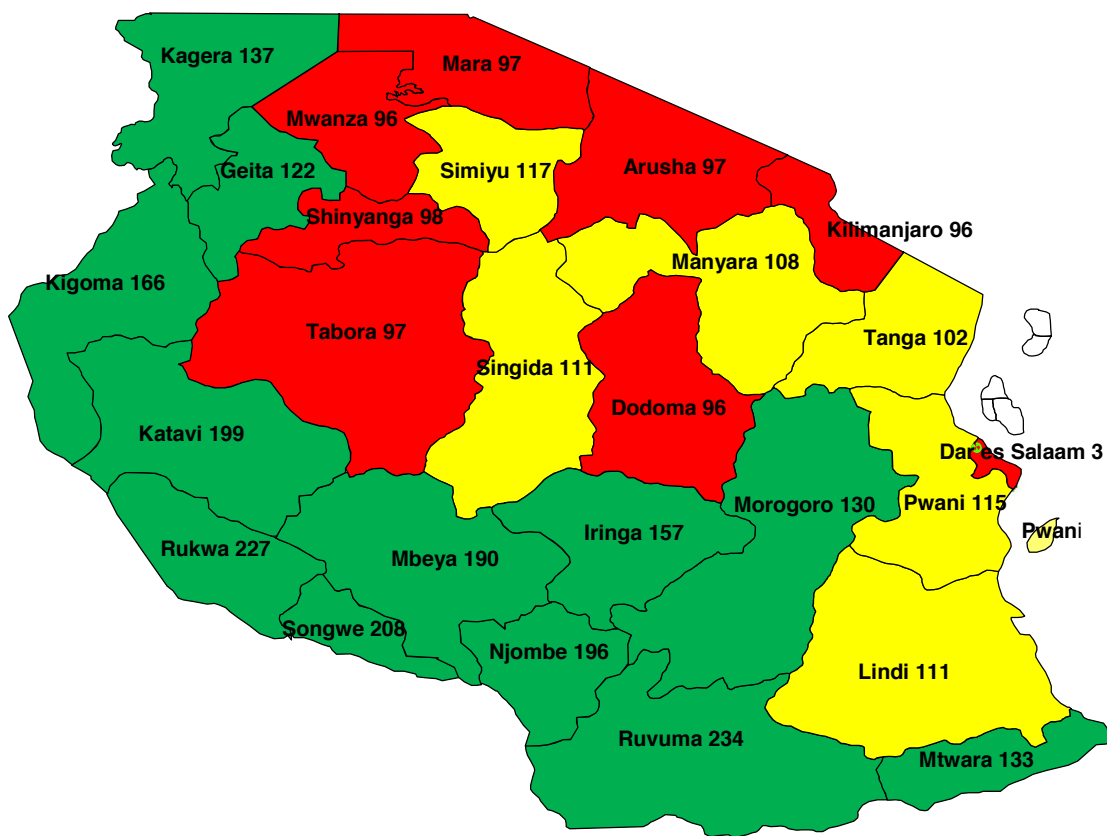
Nafaka																					
Mkoa	Mahindi			Mtama			Ulezi			Uwele			Mchele			Ngano			Nafaka		Mkoa
	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Uzalishaji	
Arusha	98,877	1.3	128,540	23,247	0.9	20,922	791	0.9	712				51,000	3.3	168,300	3,906	1.5	5,964	177,821	324,438	Arusha
Pwani	27,257	1.0	27,257	6,185	1.3	7,807							47,768	1.2	57,322				81,210	92,386	Pwani
Dar es Salaam	656	0.9	590										1,835	0.5	918				2,491	1,508	Dar es Salaam
Dodoma	111,689	0.7	78,183	151,396	1.0	151,396	5,055	1.4	7,076	127,581	1.4	178,614	5,704	1.2	6,845				401,425	422,114	Dodoma
Iringa	117,160	1.8	210,889	4,458	0.9	3,858	6,454	1.1	7,305				13,040	2.3	29,991	10,280	1.4	14,195	151,392	266,237	Iringa
Njombe	160,899	2.0	321,798	1,250	1.1	1,370	1,311	1.1	1,507				838	1.8	1,508	4,329	1.2	5,404	168,627	331,587	Njombe
Kagera	80,318	1.7	136,541	8,426	1.3	10,776	1,637	1.1	1,862	225	1.1	256	8,857	1.7	15,057				99,463	164,492	Kagera
Kigoma	218,794	1.9	417,330	2,379	1.8	4,224	185	1.1	198				23,009	1.8	41,415				244,366	463,168	Kigoma
Kilimanjaro	80,010	1.8	144,018	301	1.3	396				1,528	1.1	1,738	13,451	2.9	39,009	310	2.2	689	95,600	185,849	Kilimanjaro
Lindi	87,832	1.0	87,832	36,556	1.0	36,556							13,698	1.2	16,438				138,086	140,826	Lindi
Manyara	240,648	1.2	288,777	21,353	0.9	19,575	8,922	1.4	12,490	1,429	1.3	1,857	5,013	3.0	15,039	9,438	1.9	17,932	286,802	355,670	Manyara
Mara	87,207	1.8	156,972	65,409	1.5	97,836	4,093	1.1	4,626	325	1.1	368	17,940	1.2	21,528				174,974	281,330	Mara
Mbeya	192,069	2.4	460,966	3,575	1.5	5,236	1,614	1.0	1,642				72,849	3.0	218,547	3,665	1.7	6,264	273,772	692,654	Mbeya
Songwe	164,724	2.5	416,211	15,192	1.4	21,152	4,804	1.4	6,726	127	1.2	153	19,625	3.0	58,875	391	1.0	389	204,863	503,505	Songwe
Morogoro	95,100	1.3	123,630	12,733	1.5	19,075	469	1.0	450	47	1.0	45	190,326	2.6	494,848				298,675	638,048	Morogoro
Mtwara	40,677	1.0	40,677	13,606	0.7	9,506	152	0.9	143	65	0.9	61	18,847	1.0	18,847				73,347	69,233	Mtwara
Mwanza	83,310	1.1	91,641	11,546	1.1	12,320	11	1.2	13	1,145	1.4	1,602	86,346	1.2	103,616				182,358	209,191	Mwanza
Geita	98,797	1.7	167,955	9,796	1.1	10,365	592	1.0	586	1,825	1.3	2,373	80,119	1.8	144,214				191,129	325,493	Geita
Rukwa	209,067	1.9	397,227	6,905	1.0	7,197	20,000	1.6	32,000				33,274	1.9	63,221	6,231	1.2	7,341	275,477	506,986	Rukwa
Katavi	63,554	2.3	146,175	760	1.6	1,236	13	0.8	10	7	0.8	6	55,518	2.3	127,691				119,852	275,117	Katavi
Ruvuma	275,439	2.5	688,598	1,020	1.8	1,858	7,137	1.4	9,992				54,211	1.8	97,580	2,847	1.2	3,416	340,655	801,444	Ruvuma
Shinyanga	76,095	0.9	68,486	44,963	0.9	38,889	1,311	1.2	1,625	8,307	1.4	11,630	91,170	1.0	91,170				221,846	211,800	Shinyanga
Simiyu	169,141	1.5	253,712	71,209	1.2	82,175	14	1.1	15				35,818	1.4	50,145				276,182	386,048	Simiyu
Singida	158,601	1.0	158,601	100,396	1.2	120,475	6,706	1.5	10,058	53,413	1.6	85,461	8,315	1.5	12,472				327,429	387,066	Singida
Tabora	237,956	1.2	285,547	33,333	1.4	46,666	486	1.3	632	2,190	1.0	2,129	95,176	1.6	152,282				369,141	487,256	Tabora
Tanga	252,753	1.4	353,854	878	1.2	1,013							8,801	1.9	16,722	780	2.3	1,794	263,211	373,383	Tanga
Jumla	3,428,630	1.5	5,652,005	646,868	1.2	731,877	71,756	1.2	99,670	198,213	1.2	286,292	1,052,547	1.9	2,063,598	42,177	1.6	63,388	5,440,192	8,896,830	Jumla

Chanzo: Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula 2018/2019

Kiambatisho Na. 1b: Uzalishaji wa Mazao YasiyonaTaka (Non-Cereals) - Kimkoa - Eneo, Tija - Kwa Tani kwa Hekta

Mkoa	Maharage			Mbaazi			Kunde			Karanga			Njegere			Njugu Mawe			Muhogo			Ndiizi			Viazi Vitamu			Viazi Mviringo			Jumla Sinakala		Jumla Eneo & Sinakala	Jumla Ya Chakula Uzalishaji	Mkoa
	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Tija	Uzalishaji	Eneo	Uzalishaji			
Arusha	21,846	1.0	21,846	18,159	0.9	15,549	606	0.9	519										1,495	1.5	2,243	34,547	4.0	138,188	2,020	1.4	2,828	2,813	0.9	2,532	81,486	183,704	259,307	508,142	Arusha
Pwani				5,323	1.2	6,388	10,640	0.8	8,974										65,186	3.7	241,189	1,746	1.9	3,282	3,963	2.0	7,926				86,859	267,760	168,068	360,146	Pwani
Dar es Salaam							371	1.0	371										5,649	3.8	21,466	148	2.5	367	8,992	2.9	26,077				15,160	48,281	17,651	49,789	Dar es Salaam
Dodoma	2,603	0.7	1,822	13,236	0.7	9,819	8,974	0.7	6,658	59,665	0.7	44,283	930	0.7	690	19,084	0.7	14,157	18,686	2.5	46,745				15,427	1.9	28,866	1,190	3.2	3,774	139,796	156,763	541,221	578,877	Dodoma
Iringa	84,328	1.2	101,193				1,327	1.6	2,152	719	1.6	1,166	11,172	1.6	18,111				273	3.5	956	157	3.3	524	8,599	3.0	25,744	12,218	3.0	36,578	118,793	186,423	270,185	452,660	Iringa
Njombe	27,772	1.3	36,103				350	1.5	523	333	1.5	497	3,939	1.5	5,876	35	1.5	52	4,364	2.3	10,038	424	3.2	1,376	2,562	2.9	7,409	23,057	2.8	64,372	62,837	126,246	231,464	457,833	Njombe
Kagera	109,276	1.5	163,914				161	1.2	193	866	1.3	1,126				2,705	1.3	3,517	100,250	2.4	240,600	118,789	3.9	463,277	5,991	2.4	14,265	3,177	2.4	7,565	341,215	894,456	440,678	1,058,949	Kagera
Kigoma	105,368	1.6	168,589	472	1.3	224	245	1.6	389	7,120	1.6	11,328				84	1.3	109	140,178	2.6	364,462	27,202	3.8	103,366	6,585	3.3	21,829	426	3.3	1,413	287,380	671,709	531,746	1,134,876	Kigoma
Kilimanjaro	41,947	1.0	41,947	529	1.2	638	217	1.2	262				539	1.2	649				3,658	2.1	7,682	64,199	3.1	199,016	841	3.0	2,522	5,003	3.0	15,009	116,932	267,725	212,532	453,574	Kilimanjaro
Lindi							1,018	0.9	901										43,746	2.7	118,114				2,144	1.6	3,430				46,908	122,446	184,994	263,271	Lindi
Manyara	110,894	1.1	121,983	19,197	1.2	23,037	3,382	1.2	3,940				6,307	1.2	7,348				1,133	1.7	1,926	807	3.0	2,426	2,503	1.9	4,795	1,061	1.9	2,033	145,284	167,489	432,086	523,160	Manyara
Mara	11,664	0.8	9,331																60,188	2.4	144,451	3,790	2.4	9,078	35,434	1.9	67,324	820	2.0	1,641	111,896	231,825	286,870	513,155	Mara
Mbeja	25,904	1.6	41,446	506	1.5	771	1,554	1.5	2,369	10,825	1.6	17,320	1,376	1.5	2,098	3,573	1.5	5,447	9,883	4.5	44,474	12,201	5.3	64,374	14,619	4.9	71,581	34,327	4.9	168,202	114,768	418,082	388,540	1,110,737	Mbeja
Songwe	56,265	1.5	84,398	33	1.5	50	114	1.5	171	21,067	1.5	31,601	218	1.5	327				5,380	3.0	16,140	7,901	4.8	37,722	14,834	5.3	79,232	2,481	5.3	13,252	108,293	262,891	313,156	766,397	Songwe
Morogoro	21,137	1.3	27,478	8,151	1.3	10,438	8,447	1.2	10,309	1,473	1.2	1,797	226	1.2	276				18,592	3.4	63,214	12,464	4.9	61,076	14,254	4.8	68,421	755	3.0	2,265	85,499	245,274	384,174	883,322	Morogoro
Mtwara				2,331	1.1	2,561	18,440	1.7	31,400										99,807	3.4	339,342	473	1.1	520	2,811	1.8	5,060				123,861	378,883	197,208	448,117	Mtwara
Mwanza	19,380	1.0	19,380				9,257	1.2	11,096	6,060	1.1	6,658	17,970	1.1	19,766	277	1.1	304	80,522	2.6	209,358	513	2.5	1,275	110,138	3.0	325,625				244,116	593,462	426,474	802,653	Mwanza
Geita	29,144	1.1	32,058				4,137	1.4	5,950	12,560	1.3	16,704	1,023	1.4	1,471	9	1.4	13	68,386	2.5	170,965	684	1.3	893	49,672	2.0	99,344				165,615	327,399	356,744	652,892	Geita
Rukwa	106,284	1.6	170,055	53	1.3	68				18,145	1.3	23,285	339	1.3	435				25,795	4.3	110,918	413	3.3	1,361	15,873	3.5	55,554	3,080	2.8	8,623	169,981	370,280	445,458	877,266	Rukwa
Katavi	6,158	1.7	10,468	46	1.4	64				18,289	1.8	32,919							14,048	3.4	47,764	22	3.0	66	9,125	3.8	34,638	103	3.1	319	47,790	126,239	167,642	401,356	Katavi
Ruvuma	38,507	1.9	73,163	1,412	1.9	2,684	489	1.9	929	4,967	1.9	9,437	182	1.9	346	178	1.9	337	87,121	2.5	217,803	3,383	4.5	15,222	17,826	3.3	58,827	182	2.1	391	154,246	379,137	494,901	1,180,582	Ruvuma
Shinyanga	14,010	1.0	14,010				2,492	1.0	2,385	42,002	1.6	67,203	16,755	1.0	16,037	1,916	1.0	1,834	12,752	2.4	30,605				53,904	1.7	91,637				143,831	223,711	365,677	435,511	Shinyanga
Simiyu	9,692	1.0	9,692	16,590	1.0	16,173	25,159	1.0	24,527	21,071	1.0	20,541	39,831	1.0	38,830	751	1.0	733	7,491	1.1	8,240				52,701	1.1	58,072				173,286	176,808	449,468	562,856	Simiyu
Singida	6,385	1.0	6,385	205	1.0	205	1,997	1.0	1,997	5,160	1.0	5,160	7,090	1.0	7,090	1,766	1.0	1,766	4,722	2.3	10,861	7	1.7	12	12,584	3.8	47,818				39,916	81,293	367,345	468,359	Singida
Tabora	20,352	0.5	10,176	972	0.7	707	9,992	0.7	7,265	37,815	0.7	27,495	2,119	0.7	1,540	2,750	0.7	1,999	44,955	1.9	85,414				68,549	1.3	85,768				187,503	220,364	556,644	707,620	Tabora
Tanga	24,654	1.3	32,050	510	1.4	713	3,287	1.4	4,602	991	1.4	1,387	1,175	1.4	1,645				66,574	2.6	173,092	12,890	2.5	32,224	7,563	1.7	12,606	5,901	1.7	9,835	123,545	268,156	386,756	641,539	Tanga
Jumla	893,570	1.2	1,197,489	87,425	1.2	90,088	112,657	1.2	127,884	269,127	1.3	319,866	111,189	1.3	122,536	33,127	1.2	30,268	990,835	2.7	2,728,031	302,758	3.1	1,135,645	539,513	2.7	1,307,197	96,594	2.8	337,803	3,436,795	7,396,807	8,876,987	16,293,637	Jumla

Chanzo: Tathmini ya Mwisho ya Uzalishaji wa Mazao ya Chakula Msimu wa 2018/2019

Ufunguo	
	Inamanisha Ziada
	Inamanisha Utosherevu
	Inamanisha Upungufu

*Kilelezo Na.6: Ramani inayoonesha Viwango vyaa Utosherevu wa Mazao ya Chakula
Chanzo: Tathmini ya Mwisho ya Hali ya Uzalishaji wa Chakula kwa Mwaka 2018/2019*